

λάσσοντας αύτὰ ἀπὸ τῶν κακῶν συνεπειῶν τῆς πονηρᾶς δυνάμεως. Ἐλλά τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσις τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν δύο τούτων ἀντικειμένων δυνάμεων, καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς διεγειρόμενος ἔρως πρὸς τὸν πάγκαλον Λόγον μετὰ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀποστροφῆς πρὸς πάγκαλον Διαβόλον παρέχει πλήρη καὶ τελείαν δύναμιν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ καὶ ἀπόκτησιν τοῦ τελείου ἀγαθοῦ, διὸ οὐ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ καὶ ἡμεῖς γινόμεθα, διδακτοὶ καὶ τρόφιμοι τοῦ Λόγου, καὶ τῆς τιμιωτάτης αὐτοῦ φύσεως μέτοχοι καὶ κοινωνοὶ εἰς τὸ συζῆν μετ' αὐτοῦ καὶ συνενφράινεσθαι εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἀμήν.

Η ΤΕΛΕΙΑ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝΗ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ

Τὰ τέσσαρα προσόντα, ὃν ἔκαστον ἐθεωρήσαμεν ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λόγου, οἷον τὸ τέλειον εἰδέναι, τὸ τέλειον ζῆν, τὸ τέλειον βούλεσθαι, καὶ τὸ τέλειον δύνασθαι, τὰ τέσσαρα ταῦτα προσόντα, συνγρμμένα καὶ ἀγώριστα, συνιστῶσι τὴν τελείαν φύσιν τοῦ Λόγου, ἵστην πρὸς τὴν τελείαν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ἐξ τῆς οὐδὲν τῶν τεσσάρων τούτων προσόντων ἀφαιρεῖται, καὶ εἰς τὴν οὐδὲν πέμπτον προστίθεται· διότι τὴν μὲν ἀφαίρεσις ἐνὸς τῶν τεσσάρων τούτων προσόντων ἀνατρεῖ πᾶσαν τὴν τελείαν φύσιν καὶ τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Θεοῦ, τὴν δὲ προσθήκην πέμπτου προσόντος ἐπὶ τῆς τελείας φύσεως οὐδὲν προσθεῖται δύναται, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε πέμπτον προσθετέον προσὸν ὑπάρχει, οὐδέ ἐστι δυνατὴ πέμπτον προσόντος προσθήκη. Οὗτω δὲ δριζομένη καὶ νοούμένη τὴν τελείαν φύσις τοῦ Λόγου, διακρίνεται τῆς τελείας αὐτοῦ ὑποστάσεως, ἔχούσης τὰ ἐξηρτικὰ προσόντα τὴν γνωρίσματα. Ή μὲν ὑπόστασις τοῦ Λόγου μία ἐστὶ καὶ ἀπλῆ, ἀσύνθετός τε καὶ ἀδιαιρετός, τὴν φύσις αὐτοῦ τετραπλῆ ἐστι, καὶ νοερῶς διαιρετή, ὅτι ἐκ τεσσάρων διακεκριμένων προσόντων τὴν σύστασιν ἔχει·

ἡ μὲν τελεία φύσις τοῦ Λόγου κατηγορεῖται ἐπὶ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ δὲ ὑπόστασις τοῦ Λόγου ἐπὶ μόνου τοῦ Λόγου κατηγορεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἢ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Λόγος ἔστι Λόγος, ἀλλὰ ὁ Λόγος οὐκ ἔστιν ὁ Πατὴρ οὐδὲ τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον Πνεῦμα. Ἄρα ἄλλο ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου, καὶ ἄλλο ἡ τελεία τοῦ Λόγου φύσις· φύσις δὲ καὶ ὑπόστασις ὅμοι τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου συνιστῶσι. **Καθὼς** δὲ τοῦ Λόγου ἡ τελεία φύσις νοεῖται διακεκριμένης τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς οὐσίας, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ νοεῖται τὴν ὑπόστασιν ὅμοι μετὰ φύσεως περιέχουσα, οὕτω καὶ ἡ τελεία φύσις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νοεῖται διακεκριμένως τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν καὶ τῆς οὐσίας, ἡ δὲ οὐσία αὐτῶν νοεῖται ἐκ τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν συνισταμένη. Οἱ δὲ ὄροι, ὁ πόστασις, φύσις, οὐσία, ἔχουσιν ἔκαστος σαρῆ καὶ ώρισμένην ἔννοιαν. Ἡ ὑπόστασις σημαίνει τὸ ὄν, τὸ καθ' ἓντὸν ὄφιστάμενον καὶ ὑπάρχον, σημαίνει τὸ εἶναι· ἡ φύσις σημαίνει τὸ προσόν, ἡ τὸ σύνολον τῶν προσόντων, τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως· τὸ δὲ ὄν μεθ' ὧν ἔχει προσόντων συνιστᾶ τὴν λεγομένην οὐσίαν. Ἡ οὐσία διαφέρει τῆς φύσεως, καθότι περιέχει καὶ τὴν ὑπόστασιν· διαφέρει δὲ καὶ τῆς ὑποστάσεως, καθότι μετ' αὐτῆς περιέχει καὶ τὴν φύσιν. Ως περιεκτικὴ δὲ ἡ οὐσία τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως, λαμβάγεται πολλάκις εἰς σημασίαν ἔκατέρας, καὶ διὰ τοῦ ὄρου οὐσία σημαίνεται ὅτε μὲν ἡ φύσις, ὅτε δὲ τὸ ὄν, ἡ ὑπόστασις. Ἡ δὲ νόησις τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς φύσεως ὅμοι νόησίς ἔστι τῆς οὐσίας. Νοοῦντες τοῦ Λόγου τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν φύσιν, νοοῦμεν τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου, νοοῦμεν τὸν Λόγον ὡς ἔστι καὶ ὡς οὐκ ἔστι. Νοοῦντες δὲ τὸν Λόγον, καὶ ὄριζομεν αὐτόν, ἦτοι ἐκφράζομεν δι' ὄρισμοῦ ἥν περὶ αὐτοῦ ἔχομεν ιδέαν καὶ γνῶσην. Ὁ δὲ ὄρισμὸς τοῦ Λόγου διατυπώθει οὕτω: Λόγος ἔστιν ὑπόστασις ἀΐδιος,

γεννητή ἐκ τοῦ Θεοῦ, μονογενής, ἔχουσα τὴν θείαν καὶ τελείαν φύσιν, οἷον τὸ τέλειον εἰδέναι, τὸ τέλειον ζῆν, τὸ τέλειον βούλεσθαι, καὶ τὸ τέλειον δύνασθαι· ἦ, Λόγος ἐστὶν οὐσία ἀΐδιος, γεννητή ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἔχουσα τοῦ Θεοῦ τὴν τελείαν φύσιν.—Τὸν δὲ Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Λόγου νοοῦμεν καὶ ὄριζομεν οὕτω: Θεός ἐστιν οὐσία ἀγέννητος, ἀΐδιος, ἔχουσα τελείαν φύσιν, καὶ γεννῶσα ἐνα Γίδῃ μονογενή τέλειον, τὸν Λόγον, καὶ ἐκπορεύουσα ἐν Πνεύμα τέλειον.—Τὸ δὲ Πνεύμα τὸ "Ἄγιον νοοῦμεν καὶ ὄριζομεν οὕτω: Πνεύμα "Ἄγιόν ἐστιν οὐσία ἡ ὑπόστασις ἀΐδιος, ἐκπορευτή ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, ἔχουσα τὴν αὐτὴν τελείαν φύσιν, ἥν ἔχει καὶ ὁ Λόγος καὶ ὁ Πατὴρ τοῦ Λόγου.—Διὰ τῶν τριῶν τούτων ἐπιστημονικῶν ὄρισμῶν ὄριζονται καὶ νοοῦνται αἱ τρεῖς συναίδιοι ὑποστάσεις, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Γίδου καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἐφ' ᾧν κατηγορεῖται μία καὶ ἡ αὐτὴ τελεία φύσις, οἷον τὸ τέλειον εἰδέναι μετὰ τοῦ τελείου ζῆν, τοῦ τελείου βούλεσθαι, καὶ τοῦ τελείου δύνασθαι. Ἐπειδὴ δὲ αἱ δύο ὑποστάσεις παράγονται ἐκ τῆς πρώτης μετὰ τῆς τελείας φύσεως, ἡ μὲν γεννητῶς, ἡ δὲ ἐκπορευτῶς, διὰ τοῦτο καὶ αἱ δύο εἰσὶν ὄμοούσιοι πρὸς τὴν παράγουσαν αὐτὰς ὑπόστασιν καὶ καθὼς ἡ φύσις τῶν τριῶν ὑποστάσεων μία ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ οὐσία αὐτῶν μία, καὶ οὐ τρεῖς οὐσίαι, ὥσπερ εἰσὶ καὶ τρεῖς ὑποστάσεις. Αἱ ὑποστάσεις εἰσὶ τρεῖς, διότι ἔκάστη ὑφίσταται καὶ ὑπάρχει καθ' ἑαυτήν, ἔχουσα συνείδησιν ἴδιας προσωπικότητος, ἥν οὐκ ἔχουσιν αἱ δύο ἄλλαι. Ἡ πρώτη λ. χ. ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς ἔχει τὴν συνείδησιν τῆς ἀναιτίου ὑπάρξεως, καὶ συνείδησιν ὅτι ἔστι αἰτία παραγωγικὴ τῶν δύο ἄλλων ὑποστάσεων, αἰτία τοῦ εἶναι καὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν· ἡ δευτέρα ὑπόστασις τοῦ Γίδου ἔχει συνείδησιν αἰτιατῆς καὶ γεννητῆς ὑπάρξεως, ὅτι ἔστιν Γίδης μονογενῆς ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἀναιτίου Πατρός, καὶ οὐ δύναται ἔχειν τὴν συνείδησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Πατρός, καθὼς οὐδὲ ὁ Πατὴρ δύναται ἔχειν ἡ λα-

ὅτιν τὴν συνείδησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Υἱοῦ ἡ τρίτη
ὑπόστασις τοῦ Ἅγιου Πνεύματος ἔχει συνείδησιν αἵτια-
τῆς καὶ ἐκπορευτῆς ὑπάρξεως ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, καὶ
οὐ δύναται ἔχειν τὴν συνείδησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ
Υἱοῦ, οὐδὲ τὴν συνείδησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Πα-
τρός, καθὼς καὶ τὴν συνείδησιν τῆς τοῦ Ἅγιου Πνεύμα-
τος προσωπικότητος οὔτε ὁ Πατὴρ δύναται ἔχειν, οὔτε
ὁ Υἱός. Ἀρχαὶ ὅμοιας τοῖς τρεῖς, καὶ οὐ συγ-
χωνεύονται οὔτε εἰς δύο, οὔτε εἰς μίαν ὑπόστασιν· ἀλλ᾽
οὔτε αἱ τρεῖς δύνανται αὐξῆθηναι εἰς τέσσαρας, ἢ πλείο-
κας τῶν τεσσάρων. Ἡ δὲ φύσις τῶν τριῶν ὑποστάσεων
μία, καὶ οὐχὶ τρεῖς φύσεις, διότι τὰ αὐτὰ τέλεια προσέγ-
ντα κατηγοροῦνται καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν συναίδειων ὑποστά-
σεων. Καθὼς δὲ ἡ φύσις μία ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ οὐσία τῶν
τριῶν ὑποστάσεων μία ἐστίν· ὅτι μία ἡ πρώτη οὐσία ἡ
παράγουσα τὰς δύο, καὶ ἀναγκαῖως αἱ παραγόμεναι ὑπο-
στάσεις μετὰ τῆς αὐτῆς τελείας φύσεως μίαν καὶ τὴν αὐ-
τὴν οὐσίαν ἔχουσι πρὸς τὴν παράγουσαν αὐτὰς ὑπόστα-
σιν. Καὶ εἰ φῶς αὐτογνωστικὸν καὶ ἐτερογνωστικὸν καὶ
παγγυωστικὸν ἡ παράγουσα οὐσία τοῦ Πατρός, φῶς ἐπί-
σης αὐτογνωστικὸν καὶ ἐτερογνωστικὸν καὶ παγγυωστικὸν
καὶ ἡ παραγομένη, οὐσία τοῦ Υἱοῦ, φῶς καὶ ἡ ἐκπορευτή
οὐσία τοῦ Ἅγιου Πνεύματος αὐτογνωστικὸν καὶ ἐτερο-
γνωστικὸν καὶ παγγυωστικόν. Ἡ δύμοσυσιότης τῶν τριῶν
ὑποστάσεων καὶ ἡ μία αὐτῶν φύσις μίαν καὶ τὴν οὐσίαν
τοῦ Θεοῦ νοεῖν ἐπιβάλλουσι, καὶ οὐ τρεῖς οὐσίας διαφόρου
φύσεως. Ὁ δὲ Θεὸς λέγεται καὶ νοεῖται ΕΙΣ κατὰ τὴν
οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν, ΤΡΙΑΔΙΚΟΣ δὲ κατὰ τὰ πρόσωπα ἡ
τὰς ὑποστάσεις, καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς τοῦ Θεοῦ ὄρισμὸς
διατυποῦται ὡδεῖς: Θεός ἐστι τρεῖς ὁμοούσιοι
καὶ συναίδειοι ὑποστάσεις, Πατήρ, Υἱός,
καὶ Ἅγιον Πνεύμα, ἔχουσαι μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν τελείαν φύσιν. Διὸ καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία
κλησία τρεῖς ὑποστάσεις ὑμνεῖ θεαρχικὰς ἑνιαίας φύσεως,

ἀπαράλλακτον ἔχοντας μορφήν. Ή δὲ μία καὶ τελεία φύσις οὐ δύναται εἶναι ἀνευ τῶν τριῶν ὁμοουσίων καὶ τοιούτην ὑποστάσεων· διότι τῆς τελείας φύσεως τὸ πρώτον προσόν ἐστι τὸ τέλειον εἰδέναι, ἐξ οὗ ἀναγκαῖως ἀκολουθοῦσιν ἡ πηγάδουσαν τὸ τέλειον ζῆν, τὸ τέλειον βούλεσθαι, καὶ τὸ τέλειον δύνασθαι. Αἱρομένου τοῦ τελείου εἰδέναι, συναίρονται καὶ τὰλλα τρία προσόντα τῆς τελείας φύσεως, καὶ σύμπασα ἡ τελεία φύσις. Ἀλλὰ τὸ τέλειον εἰδέναι οὐ δύναται εἶναι ἀνευ τριῶν ὅρων, ἡ ὑποστάσεων διακεκριμένων, οἷον ἀνευ τελείου ὑποκειμένου νοοῦντος, ἀνευ τελείου νοούμενου ἀντικειμένου, καὶ ἀνευ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν τελείου συνδέσμου, ἦτοι οὐ δύναται εἶναι ἀνευ τῶν τριῶν ὁμοουσίων ὑποστάσεων. Ἄρα τὸ τέλειον εἰδέναι καὶ ἡ τελεία φύσις ἀποδεικνύουσιν ἀναγκαῖαν τὴν συνέπαρξιν τριῶν ὁμοουσίων καὶ συναϊδίων ὑποστάσεων, ὃν αἱ δύο προέρχονται ἀμέσως ἐκ τῆς πρώτης καὶ ἀναιτίου, ἡ μὲν γεννητῶς, καὶ καλεῖται Γεόντης, ἡ δὲ ἐκπορευτῶς, καὶ καλεῖται Πνεῦμα Ἅγιον. Καὶ εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐγέννα τὸν Λόγον, οὐκ ἀν εἶχε τέλειον νοήσεως ἀντικείμενον, οὐδὲ τέλειον νοήσεως Πνεῦμα, οὐδὲ τέλειον εἰδέναι· μὴ ἔχων δὲ τέλειον εἰδέναι, οὐδὲ τέλειον ζῆν, οὐδὲ τέλειον βούλεσθαι, οὐδὲ τέλειον δύνασθαι ἡδύνατο ἔχειν καὶ μὴ ἔχων πάντα ταῦτα, οὐκ ἢν τέλειος Θεός, ἀμοιρος ὡν τῆς τελείας τοῦ Θεοῦ οὐσίας καὶ φύσεως. Ἄρα ἡ τελεία τοῦ Λόγου ὑπόστασις καὶ φύσις αἰτιολογεῖ ἀποχρώντως τὴν τελείαν τοῦ Θεοῦ ὑπόστασιν καὶ φύσιν, καὶ αἰτιολογεῖται ὑπ' αὐτῆς. Ἐστιν ὁ Θεὸς τέλειος τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν, διότι γεννᾷ τέλειον τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν Γεόντην καὶ ἔστιν ὁ Γεόντης καὶ Λόγος τέλειος τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν, διότι γεννᾶται ἐκ τῆς ἀρχικῶς τελείας οὐσίας καὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ· ἔστι δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τέλειον τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν, διότι ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ἀρχικῶς καὶ ἀναιτίως τελείας οὐσίας καὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ λογισθῆσται ἔτερος πρὸς

Αὐτόν, Θεὸς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀποδεικνύων
 ἔαυτὸν διὰ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς Παλαιᾶς καὶ
 Νέας Διαθήκης, τοῦ Ιουδαιϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ,
 καὶ διὰ τῆς ἀληθίους Φιλοσοφίας καὶ τῶν ἀληθῶν ἐπιστη-
 μῶν, καθ' ὃν αὐτοὶ συντάσσουνται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι τὰ
 στόματα τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν ἀῷρόνων, τὰ στόματα τῶν
 πλανώμένων ὑπὸ τῆς ψευδοῦς φιλοσοφίας καὶ τῶν ψευδω-
 ώντων ἐπιστημῶν, ὑπὸ τοῦ παραλογισμοῦ καὶ τῆς σκολιᾶς
 σοφίστετας. Ἀπέναντι δὲ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ ἐκλι-
 πέτωσαν καὶ ἀπολέσθωσαν ὁ βλάσφημος θεῖσμὸς τοῦ ψευ-
 δοπροφήτου Μωάμεθ, ὁ καταχθόνιος Μασσονισμός, καὶ ὁ
 Χριστοκτόνος Ιουδαιϊσμός, καὶ πᾶσα ψυγκοκτόνος αἵρεσις
 καὶ πλάνη ἐκλιπέτωσαν καὶ ἀπολέσθωσαν, ὡς ἐκλείπει
 καπνός, καὶ ως τίχεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός. Ὅψω-
 θήτω δὲ τὸ κέρας Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων, καὶ ἐνδυναμούσθω
 ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς Ἰσημέρου αὐτοῦ ὁ λαὸς ὁ
 ταπεινὸς καὶ ἔξουδενωμένος, ὁ λαὸς ὁ στενάζων ἔτι ὑπὸ
 τὸν ζυγὸν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ὁ λαὸς ὁ ἀδικούμε-
 νος ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀντιχρίστου, διότι ἐκράτησε τὴν
 ὁμολογίαν τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ ἀπέκρουσε τὴν βλά-
 σφημον καὶ θεοστυγῆ τοῦ ψευδοπροφήτου κακοφροσύνην
 ἀνδριζέσθω καὶ κραταιούσθω καὶ συντριβέτω τοὺς δεσμοὺς
 τῆς δουλείας αὐτοῦ.

ΑΙ ΙΣΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΟΓΙΑ

Αἱ τρεῖς ὄμοούσιοι καὶ συναίδιοι ὑποστάσεις, ἡ τοῦ
 Πατρὸς ἀναίτιος καὶ ἀγέννητος, ἡ τοῦ Γίοῦ γεννητή, καὶ
 ἡ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐκπορευτή, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν
 ἔχουσαι τελείαν φύσιν, ἔξισουνται πρὸς ἄλληλας, καὶ ἐκ
 τῶν τριῶν ἴσων ὑποστάσεων καὶ οὐσιῶν ἀναγκαῖως δύο
 ισότητες καὶ μία ἀναλογία προέργυονται. Η τελεία ὑπό-
 στασις καὶ φύσις τοῦ Λόγου ἴση, ἐστὶ πρὸς τὴν τελείαν
 ὑπόστασιν καὶ φύσιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ ἡ τελεία
 ὑπόστασις καὶ φύσις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἴση ἐστὶ πρὸς

τὴν τελείαν ὑπόστασιν καὶ φύσιν τοῦ Λόγου. Ἐκ δὲ τῶν
δύο τούτων ἴσοτήτων μία ἀνάλογία ἀΐδιος καὶ αἰωνία προ-
έρχεται, ἥδε: ΙΑΣ ΟΥ

Θεός: Αόγον :: Αόγος: Πνεῦμα.

έρχεται, τῷδε:
Θεός· Λόγος
Ἄρα ὁ Θεός ἐστιν ἡ
διότι ἐστὶν φρισμόστατος
στατος, οὐδὲ Ἰσος τῇ, οὐδὲ
μη τῇ ὁ Θεός Ἰσος καὶ
ὑπῆρχεν οὐδαμοῦ Ισότης
πλήθος ἀμετρον, οὐδὲ κόσ-
λογίας κατεσκευασμένοι.
τα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια
αἱ Ισότητες ἐν τῷ Θεῷ καὶ
ἴσος καὶ ἀνάλογος πρὸς

Αρανός Θεός θετιν Ἰσος και ἀνάλογος πρὸς ἑαυτόν, διότι οὐδὲ τρισυπόστατος, οὐδὲ Ἰσος ἦν, οὐδὲ ἀνάλογος πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ μὴ τούτη ὁ Θεὸς Ἰσος και ἀνάλογος πρὸς ἑαυτόν, οὐκ ἂν θιγῆται οὐδαμοῦ ισότης και ἀναλογία, οὐδὲ ἀριθμοί, οὐδὲ πλήθος ἀμετρον, οὐδὲ κόσμοι ἐν μέτροις ισότητος και ἀναλογίας κατεσκευασμένοι. Ἀλλὰ νῦν ὑπάρχουσι πάντα ταῦτα και τὰ τούτοις ὅμοια και ἀνάλογα, διότι ὑπάρχουσιν αἱ ισότητες ἐν τῷ Θεῷ και ἡ ἀναλογία, διότι ὁ Θεός ἐστιν Ἰσος και ἀνάλογος πρὸς ἑαυτόν, και σφόδρα φίλος τῆς ισότητος και τῆς τάξεως και τῆς ἀναλογίας. Τὸ λογικὸν ἀξίωμα, τὰ ἐνὶ τρίτῳ Ἰσα και ἀλλήλοις εἰσὶν Ἰσα, ἐστὶν ἀΐδιον, ἀναλλοιώτον, ἀδιάψευστον, διότι πηγάζει ἐκ τῆς ἀΐδιου ισότητος και ἀναλογίας τοῦ Θεοῦ. Αἱ ἀριθμητικαὶ και γεωμετρικαὶ ἀναλογίαι και τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα πάντοτε και πανταχοῦ ἀναγκαῖως ἀληθεύουσι, και οὐδέποτε ἀλλοιοῦνται ἢ διαψεύδονται. Ὁ ἀρχικὸς νόμος τῆς γορίσεως, ὁ ὄνομα ὄρθιος λόγος, καθ' ὃν ἐκ δεδομένου λόγου και σχέσεως μεταξὺ δύο ὄρων συνάγομεν τὸν αὐτὸν λόγον και τὴν αὐτὴν σχέσιν μεταξὺ δύο ἀλλων ὄρων ὄμοιων και ἀναλόγων, και ἐκ τῆς γγώσεως τῶν τριῶν ὄρων εύρισκεται ὁ ἀγνοούμενος τέταρτος, ἐκ τῆς ἀρχικῆς και ἀΐδιου και ἀναλλοιώτου ἀναλογίας τοῦ Θεοῦ πηγάζει, και διὰ τοῦτο ἐστι πάντοτε ὄρθιος, και οὐδέποτε ἐκκλίνει, οὐδέποτε ἐκπίπτει τῆς ἑαυτοῦ ὄρθιότητος, και ὁ κατὰ τὸν ὄρθιὸν τοῦτον λόγον λογιζόμενος ὄρθιῶς λογίζεται, και οὐ παραλογίζεται, οὐδὲ πλανᾶται ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Οἱ δὲ παρὰ τὸν ὄρθιὸν λόγον λογιζόμενοι ἀναγκαῖως παραλογίζονται και πλανῶνται ἀπὸ δόσον ἀληθείας. Ὁ κατὰ τὸν ὄρθιὸν λόγον λογιζόμενος και φιλοσοφῶν εὗ-

ρίσκοι τὴν ἀίδιον πηγὴν τοῦ ὄρθοῦ λόγου, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Γένον καὶ τὸ Ἀγίον Πνεύμα, τὰς δύο τελείας ισότητας καὶ τὴν μίαν καὶ ἀίδιον ἀναλογίαν, ἐξ τῆς αἱ πολλαὶ ισότητες καὶ ἀναλογίαι, καὶ οἱ δι' αὐτῶν κατασκευαζόμενοι κόσμοι εὑρίσκονται τὴν αἰτίαν τῶν λογικῶν ἀξιωμάτων καὶ ἀρχῶν, καὶ ἐξηγεῖ τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀναγκαιότηταν αὐτῶν· εὑρίσκει τὴν ἀίδιον καὶ καθολικήν Ἀληθείαν, καὶ δι' αὐτῆς βλέπει τὸν πατέρα τοῦ ἡείδους Διάδοχον, καὶ οὐκ ἐξαπατᾶται, οὐδὲ ἀποπλανᾶται ἀκούων τοὺς ψευδεῖς καὶ γοητευτικοὺς καὶ σκοτιστικοὺς λόγους τοῦ στόματος αὐτοῦ.

ΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΙΑΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ἐκ τῶν τεσσάρων προσόντων τῆς τελείας τοῦ Θεοῦ φύσεως, οἷον τοῦ τελείου εἰδέναι, τοῦ τελείου τῆς, τοῦ τελείου βούλεσθαι, καὶ τοῦ τελείου δύνασθαι, πηγάζουσι φυσικῶς προσόντα ἔτερα, καλούμενα ἀρετὰς τῆς τελείας φύσεως, αἵτινες ὥρισθησαν καὶ ἐξηγηθῆσαν ἐπιστημονικῶς ἐν τῇ Θεολογίᾳ (σελ. 92-104.). Εἰσὶ δὲ αὗται: ἡ ἀγιότης, ἡ ἀγαθότης, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ὁσιότης, ἡ πιστότης, ἡ κυριότης. Οἱ δὲ Λόγος, ἔχων ἀίδιας τὴν τελείαν τοῦ Θεοῦ φύσιν, ἔχει ἀναγκαῖως καὶ τὰς ἀρετὰς ταύτας τῆς τελείας φύσεως, ὑμνούμενος ἀγιος, ἀγαθός, δίκαιος, ὁσιος, πιστός, ἀληθινός, καὶ παντοκράτωρ κύριος. Ἅγιος ὁ Λόγος, διότι αὐτοῦ ἡ οὐσία καὶ ἡ φύσις ὅλη ἀμωμος καὶ καλή, καὶ τὸ καλὸν κατὰ πάντα καὶ ἀμωμον τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ ἀγιότης καλεῖται ἀγαθὸς ὁ Λόγος, διότι ἔχει ἀνελκιπώς τὰ ἀγαθὰ πάντα, καὶ διότι βούλεται τὴν δυνατήν καὶ τελείαν μετάδοσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἀγαθῶν, καὶ ποιεῖ πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθόν· δίκαιος ὁ Λόγος, διότι σέβεται πᾶν δικαίωμα ἐκ τῆς δικαιίας βουλήσεως τοῦ Θεοῦ πηγάζον, καὶ ἐκτελεῖ πᾶν καθῆκον αὐτῷ ἐπιβαλλόμενον, καὶ διότι κρίνει ἐν δικαιοσύνῃ τὰ ἔργα.

καὶ τοὺς λόγους τῶν ἐλευθέρων προσώπων, καὶ ἀποδίδωσιν ἔκάστῳ τὸ προσῆχον ὅσιος ὁ Λόγος, διότι σέβεται ἔαυτὸν καὶ τὰ συναίδεια αὐτῷ πρόσωπα, καὶ οὐδὲν ἄνάξιον ἔαυτοῦ πράττει πιστὸς Λόγος, διότι ἐστὶν ἡ Αὔτοικήθεια, καὶ ἀεὶ ἀληθεῖαν λαλεῖ, καὶ ἀληθεῖαν ποιεῖ, καὶ τὰς ἔαυτοῦ ὑποσχέσεις ἡ ἐπαγγελίας ἀκριβῶς ἐκτελεῖ χύριος ὁ Λόγος, διότι ἀρχεῖ καὶ δεσπόζει ἔαυτοῦ καὶ δῆμος τῆς Λημνούργιας, καὶ οὐ τρέπεται, οὐδὲ ἀλλοιοῦται, οὔτε ἀρέσκειν, οὔτε παρ' ἄλλου ἐκβιαζόμενος. Ἐχουσα δὲ ἡ οὐσία τοῦ Λόγου τὴν τελείαν φύσιν καὶ τὰς ἀρετὰς τῆς τελείας φύσεως, ἀποκλείει πάντα τὰ προσόντα τῆς γινομένης καὶ ἀλλοιουμένης οὐσίας τῆς ὕλης, καὶ τῶν ἐκ τῆς ὕλης κτισμάτων, οἷον τὸ γίνεσθαι, τὸ ἀλλοιοῦσθαι, τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὴν σύνθεσιν, τὴν διαιρεσιν, τὴν πληθύν, καὶ νοεῖται ὁ Λόγος εἰς, ἀπλοῦς, ἀπειρος, αἰώνιος, ἀΐδιος, ἀμείωτος, ἀναύξητος, ἀναλλοίωτος, ἀεὶ ὁ αὐτός, αἰτιατὸς καὶ αἴτιος, γεννητὸς μονογενῆς, μέγας ὡς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ αὐτοῦ, πρὸς ὃν μόνος ἐξισοῦται, ὡς μονογενὴς καὶ εὐγενὴς αὐτοῦ γέννημα καὶ ἀπαύγασμα. Ἐτι μὲν τελεία φύσις τοῦ Λόγου ἀποκλείει τὴν ἀτελήν καὶ τὰ πάθη αὐτῆς, καὶ ἔκάστη αὐτοῦ ἡθικὴ ἀρετὴ ἀποκλείει τὴν ἀντίθετον ἡθικὴν κακίαν, καὶ ὁ Λόγος νοεῖται καὶ ὑμνεῖται τέλειος Θεός, εἰκὼν ἀπαράλλακτος τοῦ τελείου Θεοῦ, καὶ πρόσωπον ἡθικὸν καὶ ἐλεύθερον τέλειον. Νοοῦσα δὲ ἡ Φιλοσοφία τὸν Λόγον καθ' ὑπόστασιν καὶ φύσιν καὶ οὐσίαν ὡς ἔστιν ἀεὶ καὶ ὡς οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος, νοεῖ λογικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς τὸ ἔαυτῆς ἀντικείμενον, νοεῖ τὸν Λόγον κατὰ τὴν θείαν αὐτοῦ οὐσίαν καὶ φύσιν πρὶν ἡ γένηται ἀνθρωπος. Ἀλλὰ νοοῦσα ἡ Φιλοσοφία τὸν Λόγον, τὸ ἔαυτῆς ἀντικείμενον, ὡς ἔστι καὶ ὡς οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος, νοεῖ ἀμα δι' αὐτοῦ καὶ τὸν Θεόν, ἡτοι τὸν ἀναργον καὶ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον τοῦ Λόγου Πατέρα, καὶ τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον Ἀγιον Πνεῦμα, καὶ διὰ

τῆς Θεολογίας τοῦ Λόγου ἡ Φιλοσοφία λαμβάνει πᾶσαν τὴν λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, πᾶσαν τὴν γνῶσιν τῆς Θεολογίας διότι, γινώσκουσα ἡ Φιλοσοφία τὸν Λόγον κατὰ τὴν ἀίδιον αὐτοῦ ὑπόστασιν καὶ φύσιν καὶ οὐσίαν ως ἔστι καὶ ώς οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος, γινώσκει ἄμα καὶ τὸν Θεόν, τὸν Πατέρα τοῦ Λόγου, κατὰ τὴν ἀναίτιον αὐτοῦ ὑπόστασιν καὶ φύσιν καὶ οὐσίαν ως ἔστι καὶ ώς οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος, γινώσκει καὶ τὸ ἐξ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον Πνεῦμα κατὰ τὴν αὐτὴν λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, καὶ ἔχει, ἵνα μᾶλλον εἰπεῖν κατέχει πᾶσαν τὴν περὶ Θεοῦ λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, γινώσκουσα καὶ ὄριζουσα τί ἔστι Θεός, καὶ τί οὐκ ἔστι Θεός, καὶ διὰ τί ἔστι Θεὸς τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος. Καθὼς δὲ ἡ Φιλοσοφία διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνῶσεως τοῦ ἐαυτῆς ἀντικειμένου λαμβάνει τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσεως τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνῶσεως τοῦ Θεοῦ λαμβάνει καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν σχέσεων, καὶ πληροῖ τὴν φιλοσοφικὴν ἔφεσιν τοῦ εἰδέναι πάντα καὶ ἔξηγήσαι τὰ πάντα. Ἀρα ἡ Φιλοσοφία εὑρε τὸ ἀνάλογον τῇ φύσει αὐτῆς ἀντικείμενον, καὶ ἐγένετο ἐπιστήμη ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ ἀντικειμένου, καὶ διὰ τοῦ ἐνὸς ἐπιστήμης πάντων.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις τοῦ κόσμου λαμβάνεται φυσικῶς καὶ λογικῶς διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνῶσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀπαξ συλλαβθεῖσα καὶ κατέχουσα ἡ Φιλοσοφία τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Θεοῦ, δύναται δι' αὐτῆς λαβεῖν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου. Πῶς δὲ δύναται τοῦτο, ἡ πῶς ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις τοῦ κόσμου λαμβάνεται διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνῶσεως τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Θεοῦ, περὶ τούτου ἐρχόμεθα εἰπεῖν τὴν ήδη.

‘Ο τοῦ Θεοῦ ἐπιστημονικὸς ὄρισμὸς περιέχει συλλογὴν καὶ ἐκφράζει πᾶσαν τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως τοῦ Λόγου λαμβανομένην. Ἐὰν οὖν θῶμεν ἄλλον ὄρισμὸν τούτον ἀρχὴν καὶ βάσιν τῆς λογικῆς ἡμῶν σχέψεως, λγιψόμεθα δι’ αὐτοῦ ἀφεύκτως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου. Φέρε οὖν οὐδὲ ποιήσωμεν, καὶ τὸν δοθέντα τοῦ Θεοῦ ὄρισμὸν ὑπὸ τὰς ὁψεις ἡμῶν βάλωμεν. Τί ἐστι Θεός; Θεός ἐστι τρεῖς ὁμούσιοι καὶ συναίδοις ὑποστάσεις, Πατέρ, Υἱός, καὶ Ἀγιον Πνεῦμα, ἔχουσαι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τελείαν φύσιν, οἷον τὸ τέλειον εἰδέναι, τὸ τέλειον ζῆν, τὸ τέλειον βούλεσθαι, καὶ τὸ τέλειον δύνασθαι, καὶ τὰς ἀρετὰς τῆς τελείας ταύτης φύσεως, οἷον τὴν ἀγιότητα, τὴν ἀγαθότητα, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὁσιότητα, τὴν πιστότητα, τὴν χυριότητα, τὴν παντοκρατορίαν. Λάβωμεν δὲ πρῶτον τὸ πρῶτον προσὸν τῆς τελείας τοῦ Θεοῦ φύσεως, τὸ τέλειον εἰδέναι, καὶ ἐρωτήσωμεν τί δι’ αὐτοῦ νοεῖ ὁ Θεός, ὁ Πατέρ, ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἀγιον Πνεῦμα.

Τὸ τέλειον εἰδέναι κατηγορεῖται ἐπὶ τοῦ τελείου Θεοῦ, ἐπὶ τῶν τριῶν συναίδοιων καὶ ὁμοουσίων ὑποστάσεων τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὡν ἐκάστη ἔχει αὐτογνωσίαν καὶ ἐτερογνωσίαν καὶ παγγνωσίαν τελείαν, διότι ἐκάστη γινώσκει ἑαυτὴν καὶ τὰς δύο ἄλλας, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν γενέσθαι καὶ εἶναι. Η δὲ νόησις παντὸς τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι καὶ εἶναι, ἢν ἔξισου ἔχουσι καὶ αἱ τρεῖς συναίδοις ὑποστάσεις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ νόησις τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι κόσμου, μηκέτι δὲ γενομένου. Η νόησις αὗτη συνδέεται μετὰ τῆς συνειδήσεως τῆς δυνάμεως, ἢν ἔχουσι καὶ τὰ τρία συναίδοια πρόσωπα, τῆς δυναμένης ποιῆσαι πᾶν τὸ δυνατὸν γενέσθαι καὶ εἶναι, ἢ τὸν δυνατὸν γενέσθαι κόσμον. Τὸ δὲ τέλειον βούλεσθαι, ὁ ἔχουσι καὶ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις, βούλεται τὴν ποίησιν τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι κόσμου, τῶν δυνατῶν γενέσθαι ὅντων, καὶ τὴν εἰς αὐτὰ μετάδοσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς θείας φύσεως,

οῖον τοῦ ζῆν, τοῦ νοεῖν, τοῦ βούλεσθαι, καὶ τοῦ δύνασθαι, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀρετῶν, οἷον τῆς ἀγιότητος, τῆς ἀγαθότητος, τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Ἀρα, νοῶν ὁ Θεὸς τὸν δυνατὸν γενέσθαι κόσμον, βουλόμενος ἐξ ἀγαθότητος, καὶ δυγάμενος ποιῆσαι αὐτόν, ἥρξατο τοῦ ἔργου, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν κατὰ χρονικὴν τάξιν καὶ ἀκολουθίᾳ, ὑπὸ τῆς σοφίας καὶ τοῦ τελείου εἰδέναι ὑπαγορευομένην. Ἀρα ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου ἀμεσον ποιητικὴν αἰτίαν ἔχει τὴν νόησιν, τὴν βούλησιν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν τριῶν συναίδίων ὑποστάσεων, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ὑἱοῦ καὶ τοῦ Ἅγιου Πνεύματος, ἢ τὸ τέλειον αὐτῶν εἰδέναι, τὸ τέλειον βούλεσθαι, καὶ τὸ τέλειον δύνασθαι. Τοῦ δὲ τελείου εἰδέναι αἰτία ἐστὶν ἡ γεννητὴ τοῦ Λόγου ὑπόστασις, ἡ τελεία τοῦ Θεοῦ Ἰδέα, ἣς ἀνευ οὔτε εἰδέναι τέλειον ἐν τῷ Θεῷ, οὔτε τέλειον βούλεσθαι, οὔτε τέλειον δύνασθαι. Εἰ δὲ ὁ Λόγος αἰτίος τοῦ τελείου εἰδέναι τοῦ Θεοῦ, τοῦ τε τελείου βούλεσθαι καὶ τοῦ τελείου δύνασθαι, τῶν τριῶν τούτων παραγόντων τῆς ὅλης δημιουργίας, ἐπειταὶ ὅτι αἰτία ποιητικὴ τῆς ὅλης δημιουργίας ἐστὶν ὁ Λόγος, διὸ οὐ πάντα ἐγένετο, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θείου Εὐαγγελιστοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἐν, ὁ γέγονε. Ὁ αὐτὸς δὲ Λόγος ἐστὶ καὶ ἡ τελικὴ αὐτῆς αἰτία, ἡ ὁ τελικὸς αὐτῆς σκοπός, ὅτι τὰ πάντα δι’ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. Ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ γνῶσις τοῦ κόσμου οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡ γνῶσις τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς τελικῆς αὐτοῦ αἰτίας, διὰ λογικῆς σχέψεως εύρισκομένης καὶ ἀποδεικνυομένης. Ἐπιστάμεθα γάρ, ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶμεν, ἀλλὰ μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, καὶ οὐχὶ ἄλλη; διότι αἱ ὑποθέσεις τῶν αἰτιῶν αἱ ἀλόγως πιστευόμεναι ὡς αἰτίαι, μή οὖσαι δέ, πλάνη, ἐστί; καὶ οὐχὶ ἐπιστημονικὴ γνῶσις. Τοιουτοτρόπως ἡ Φιλοσοφία διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως τοῦ Λόγου λαμβάνει ἀμέσως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Θεοῦ λαμβάνει καὶ

τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου, νοούμενου ἐν γένει,
γινώσκουσα διὰ τί ἔστιν ὁ κόσμος, καὶ τίνος ἔνεκα.

Η ΣΧΕΣΙΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Ἄροῦνδος Λόγος ἐνοίθη καθ' ἑαυτὸν ὡς ἔστι καὶ ὡς
οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἄλλοιος, νο-
εῖται ἐπομένως καὶ καθ' αὑτὸν σχέσεις πρὸς τὸν Θεόν
καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ὅντα. Καὶ πρῶτον φέρε νοήσωμεν τὴν
σχέσιν, ὃς τῆς συνδέεται πρὸς τὸν Θεόν.

Ο Λόγος πρὸς τὸν Θεὸν σχετίζεται κατὰ τὴν υἱικὴν
σχέσιν, τὴν συνδέουσαν τὸν πατέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ τὸν
υἱὸν μετὰ τοῦ πατρός. Τὸ ὄνομα Γίὸς ὑπάρχει δηλωτι-
κὸν τῆς σχέσεως, διὸ τὸς οἱ Λόγος ἀιδίως συνδέεται μετὰ
τοῦ Θεοῦ. Η μονογενὴς καὶ εὐγενὴς γέννησις τοῦ Λόγου
ἐκ τοῦ Θεοῦ σχετίζει τὸν Λόγον μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς
υἱικῆς σχέσεως, τῇτις ἔστιν ἡ πρώτη καὶ ὑπερτάτη σχέσις,
ἔξ τῆς προέρχονται ὡς ἀπὸ πηγῆς πᾶσαι αἱ ἄλλαι σχέ-
σεις. Σχετιζόμενος δὲ ὁ Λόγος πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν
υἱικὴν ταύτην σχέσιν τῆς μονογενοῦς καὶ εὐγενοῦς γεν-
νήσεως, ὑπάρχει ὁ ἀναγκαῖος ὅρος τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, τῆς
νοήσεως καὶ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ· διότι
ὁ Θεὸς ζῇ καὶ νοεῖ καὶ βούλεται καὶ δύναται καὶ ἐνεργεῖ
καὶ ποιεῖ ἔνεκα τοῦ Λόγου καὶ γάριν τοῦ Λόγου, καὶ ἀνευ
τοῦ Λόγου ὁ Θεὸς μένει νεκρὸς καὶ ἀνους καὶ ἄβουλος καὶ
ἀδρανῆς, καθὼς ἡ ἄγονος οὐσία τοῦ λίθου. Εστιν δὲ ὁ Θεὸς
ζῶν καὶ νοῶν, βουλόμενος καὶ δυνάμενος, ἐνεργῶν καὶ
ποιῶν, διότι ἔχει παρ' ἑαυτῷ ἀιδίως τὸν Λόγον τῆς ζωῆς,
τῆς νοήσεως, τῆς βουλήσεως, καὶ τῆς δυνάμεως, διὸ οὐ
καὶ νοεῖ καὶ ποιεῖ πάντα, καὶ γωρίς τοῦ Λόγου ὁ Θεὸς
οὐδὲν ἡδύνατο οὔτε νοῆσαι, οὔτε ποιῆσαι. Διὰ τοῦτο καὶ
ὁ τὸν Λόγον ἐπιστάμενος Εὐαγγελιστὴς εἶπε· «Πάντα δι'
αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ γωρίς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἔν, ὁ γέγο-
νε.» Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γραφὴ τὸν Λόγον καλεῖ Θεοῦ σοφίαν,
καὶ δύναμιν, καὶ οὐρανὸν βραχίονα, καὶ δεξιὰν γείρα, καὶ

τὰ τούτοις ὅμοια. Καθὼς δὲ ὁ Λόγος ἐστὶν ὁ ἀναγκαῖος ὄρος τῆς ζωῆς, τῆς νοήσεως, τῆς βουλήσεως, τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ὀράσεως τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ ὁ Θεός ἐστιν ὁ ἀναγκαῖος ὄρος τῆς ζωῆς, τῆς βουλήσεως, τῆς νοήσεως, τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Λόγου, καὶ ὁ Λόγος ζῇ καὶ νοεῖ καὶ βούλεται καὶ δύναται καὶ ἐνεργεῖ ὡς ὁ Θεός, καὶ ἀμφότεροι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ζῶσιν ἀίδιον καὶ μακαρίαν ζωὴν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσι τελείαν νόησιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τελείαν βούλησιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τελείαν δύναμιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λογικὴν ἐνέργειαν, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας θεωρίας καὶ ἀγάπης καὶ συναφείας, ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς προϊὸν καὶ ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν τῷ ἀγαπητῷ Υἱῷ ἀναπαύόμενον, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦτο τῆς ἀμοιβαίας θεωρίας καὶ ἀγάπης συνδέει τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ ἔστιν ἡ ἀληθής σχέσις αὐτῶν, σχέσις ζῶσα καὶ νοοῦσα καὶ βουλομένη καὶ δρῶσα ὁμοίως τῷ Λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ· διότι τοῦ Λόγου τὴν γέννησιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ ἡ ἐκπόρευσις τοῦ Ἅγιου Πνεύματος ὡς ζῶσα ἀγάπη ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν ἐκπορευομένη, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ἐπανιοῦσα, καὶ ἀμφοτέρους τέρπουσα ἄρρητον καὶ ἀκατάληπτον ἡμῖν εὑφροσύνην καὶ τέρψιν, καὶ τερπομένη, ὥσπερ τέρπει, καὶ δοσον τέρπει. Ἀρα τὸ ἐκπορευτὸν Πνεῦμα σχετίζει καὶ συνδέει τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ ἔστιν ὄρος τρίτος τῆς ἀμφοτέρων ζωῆς καὶ νοήσεως καὶ βουλήσεως καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, ὃν καὶ αὐτὸ ζῶῃ καὶ νόησις καὶ βούλησις καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια, καὶ ἡ ἐχφρασίς τῆς τελείας οὐσίας καὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ τελείου τούτου Πνεύματος ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς μεταδιδόσι καὶ τοῖς ἄλλοις κτίσμασι τὸ ζῆν, τὸ νοεῖν, τὸ βούλεσθαι, τὸ δύνασθαι, καὶ τὸ ἐνεργεῖν, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ Λόγος σχετίζεται καὶ πρὸς πάντα τὰ ἄλλα ὄντα, τῆς Υἱικῆς σχέσεως οὖσης ἀρχῆς καὶ πηγῆς καὶ αἰτίας πάσης ἄλλης σχέσεως· διότι αὐτῆς ἀνευ ὁ Θεὸς οὔτε βούλεται, οὔτε δύναται, οὔτε

ποιεῖ τὰ δυνατὰ γενέσθαι ὅντα, καὶ, εἰ μὴ ἦν ὁ Γίδες καὶ
ἡ μετὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ Γίγκη σχέσις, οὔτε κόσμος ἀν
ἐδημιουργεῖτο, οὔτε σχέσις ἀν ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ Θεοῦ
καὶ τοῦ κόσμου. Ἀρα ἔνεκα τῆς Γίγκης σχέσεως ἐγένετο
καὶ ὑπάρχει ὁ κόσμος, πρὸς ὃν σχετίζεται ὁ Λόγος κατὰ
τὴν σχέσιν τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου, περὶ
ἥς χρήσεως ἔχομεν τὰ δέοντα εἰπεῖν.

ΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΝ

Ἡ δημιουργία παράγεται ἐκ τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι καὶ
εἶναι διὰ τῆς σοφίας, τῆς βουλήσεως, καὶ τῆς δυνάμεως
τοῦ Θεοῦ, νοοῦντος, βουλομένου, καὶ δρῶντος δυνάμει τοῦ
Λόγου καὶ τοῦ Πνεύματος, μεθ' ὧν συναίδιως συνυπάρχει,
ῶν ἅμα καὶ ὁ αἴτιος τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ὑπάρξεως
αὐτῶν. Διὸ καὶ ὁ θεόπινευστος Προφητάναξ λέγει· «Τῷ Λό-
γῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι
»τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Ἀρα ὁ Λό-
γος σχετίζεται πρὸς τὴν δῆλην Δημιουργίαν κατὰ τὴν σχέ-
σιν τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς τελικῆς αἰτίας, διότι οὐ μόνον
αἴτιος τοῦ εἶναι καὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ τε-
λικὸς αὐτῆς σκοπός. Σχετιζόμενος δὲ ὁ Λόγος πρὸς τὴν
δῆλην Δημιουργίαν κατὰ τὴν σχέσιν τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς
τελικῆς αἰτίας, ὑπάρχει ὁ ἀναγκαῖος ὄρος οὐ μόνον τῆς
ὑπάρξεως καὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς διοι-
κήσεως καὶ τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς διευθύνσεως συμφώ-
νως πρὸς ὃν ἀποβλέπει τελικὸν σκοπόν, καὶ πάντων τῶν
ἐν αὐτῇ γινομένων τε καὶ φαινομένων. Ήδεσα ἡ Δημιουρ-
γία καὶ κατὰ τὴν γρονικὴν αὐτῆς ποίησιν ἡ παραγωγήν,
καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ τὸν διοργανισμὸν αὐτῆς, καὶ
κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν διοίκησιν, καὶ κατὰ τὴν πρόοδον
καὶ τὴν διεύθυνσιν, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα
καὶ φαινόμενα αἴτιον πρῶτον ἔχει τὸν πάνσοφον τοῦ Θεοῦ
Λόγον, διὸ οὐ μόνον ἔννοειται καὶ ἔρμηγενεται, διότι εἰν-

τὸν ἔχει καὶ ποιητικὴν καὶ τελεικὴν αἰτίαν. Ὡς δὲ Δημιουργία ἐστὶν ὁ ἀναγκαῖος ὅρος οὐγῇ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ Λόγου, ἀλλὰ μόνον τῆς ἐκδηλώσεως τῆς σοφίας, τῆς βουλήσεως, καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀνευ τῆς Δημιουργίας ὁ Θεὸς οὐκ ἦδύνατο ἐκδηλώσαι τὴν ἔαυτοῦ ἀγαθὴν βούλησιν, τὴν ἀπειρον ασφίαν, καὶ τὴν ἀπειρον δύναμιν, καὶ ἐμενε μόνος γνωστὸς ἔαυτῷ, καὶ εἰς ἀρχίαν κρατῶν τὴν ἔαυτοῦ δημιουργικὴν δύναμιν. Λίλα, νοῶν ὁ Θεὸς τὸν δυνατὸν γενέσθαι κόσμον, καὶ δυνάμενος τὴν μετάδοσιν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δυνάμενος ποιῆσαι πάντα, ὅσα ἐνόει καὶ ἤβούλετο, οὐκ ἦδύνατο προελέσθαι τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ κρείττονος, τίγουν καταδικάσαι τὴν ἔαυτοῦ δύναμιν εἰς ἀργίαν ἀντὶ τοῦ ποιῆσαι πάντα, ὅσα ἐνόει καὶ ἤβούλετο καὶ καὶ ἀγαθά. Ἄρα ἡ τοῦ Θεοῦ λογικότης καὶ ἀγαθότης, ἡ ἐν Λόγῳ νόησις καὶ βούλησις αὐτοῦ, καὶ ἡ παντοδύναμία αὐτοῦ, ταῦτα τὰ αἴτια τῆς Δημιουργίας, τῆτις ἐστὶν ὁ ἀναγκαῖος ὅρος τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τελείας αὐτοῦ φύσεως, οἷον τοῦ τελείου εἰδέναι, τοῦ τελείου ζῆν, τοῦ τελείου βούλεσθαι, καὶ τοῦ τελείου δύνασθαι. Ο δὲ Λόγος ἐστὶν ὁ ἀναγκαῖος ὅρος τῆς ποιήσεως τῆς Δημιουργίας καὶ ὁ φυσικὸς αὐτῆς δεσπότης καὶ κύριος, τὴν συντηρεῖ καὶ διοικεῖ καὶ διευθύνει συμφώνως πρὸς τὸν τελειόν σκοπὸν τῆς ἀγαθῆς βούλησεως τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ταυτίζεται καὶ ἡ ἀγαθὴ αὐτοῦ βούλησις. Ο Θεὸς καὶ ἡ Δημιουργία συνδέονται διὰ τοῦ Λόγου, οὐ τὸ εἶναι ἀποχρώντως αἰτιολογεῖ καὶ τὸ ἀΐδιον εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ χρονικὸν εἶναι τῆς Δημιουργίας. Καὶ εἰ μὴ τὴν ὁ Λόγος, οὐδὲ Θεὸς τὴν, οὐδὲ Δημιουργία ἐγίνετο. Ἐστι δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Δημιουργία, διότι ἐστιν ὁ Λόγος ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐξηγῶν καὶ λέγων διὰ τί ἐστιν ὁ Θεός, καὶ διὰ τί ἐγένετο καὶ ἐστιν ἡ Δημιουργία. Ὡς ἀπειρος ως πρὸς τὴν Δημιουργία περιέχεται ἐν τῷ Λόγῳ ως ἔλαττον ἐν μείζονι· ὁ δὲ Λόγος περιέχεται ἐν τῷ Θεῷ ως ἵσος ἐν ἴσω. Πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Λόγος σχετίζεται κατὰ τὴν σχε-

σιν τῆς ισότητος πρὸς δὲ τὴν Δημιουργίαν σχετίζεται κατὰ τὴν σχέσιν τῆς ὑπερόχου ἀνισότητος ὡς μείζων πρὸς ἔλαττον. Ἡ Δημιουργία νοεῖται ὑπὸ τῆς νοήσεως τοῦ Λόγου, καὶ φύσει πεποιηθεῖται ἐν αὐτῇ ποιεῖται ὑπὸ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Λόγου, καὶ ἀναγκαῖως ἔξαρταται εἴς αὐτήν. Ἡ νόησις τοῦ Λόγου ἀπειρος, γέ δὲ Δημιουργία πεπερασμένη, καὶ ἐν τῇ ἀπείρῳ νοήσει τοῦ Λόγου περιεχομένη, ἐκ δὲ τῆς ἀπείρου αὐτοῦ δυνάμεως ἔξηρτημενη, καὶ ὑπὸ αὐτῆς συγχρατουμένη. Θεὸς ἀπειρος ἐδρεύει ἐν Λόγῳ ἀπείρῳ, καὶ ἄρχει τῆς πεπερασμένης Δημιουργίας καὶ ἐν τῷ Λόγῳ περιεχομένης. Λόγος ἀπειρος ἐδρεύει ἐν Θεῷ ἀπείρῳ, καὶ ἄρχει τῆς πεπερασμένης Δημιουργίας, ἐν τῷ ἀπείρῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Λόγου Πνεύματι περιεχομένης. Θεωροῦσα δὲ τὴν Φιλοσοφία τὸν Λόγον ὡς ἔστι καὶ ὡς οὐκ ἔστι καὶ ὡς σχετίζεται πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ὅλην Δημιουργίαν, θεωρεῖ δι' αὐτοῦ τὸ σύμπαν, καὶ πληροῖ τὴν ἔχει ἀπειρον οἰλοσοφικὴν ἔφεσιν τοῦ εἰδέναι.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΛΥΣΙΣ ΑΥΤΟΥ

Ἄπὸ Θάλητος τοῦ Μιλησίου, ἀφ' οὗ ιστορεῖται ἡ γένεσις τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, ἐτέθη πρὸς λύσιν τὸ μέγα οἰλοσοφικὸν πρόβλημα, «τί τὸ σύμπαν;» Πρὸς λύσιν δὲ τοῦ ζητήματος τούτου ἐνήτειτο ἐν ἐπιστητὸν ἀντικείμενον, δι' οὐ, κατανοούμενου ὡς ἄρχης, νὰ κατανοῶνται καὶ πάντα τὰ ἀλλα, ἐξηγουμένης δι' αὐτοῦ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ λόγου τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Τοιοῦτον ἀντικείμενον ἐπιστητὸν ὁ Θαλῆς ὑπέλαβε τὸ ὕδωρ, καὶ δι' αὐτοῦ ἐπειράτο λύσαι τὸ προκείμενον οἰλοσοφικὸν ζήτημα, τίγουν αἰτιολογῆσαι καὶ ἐξηγῆσαι τὴν οὐσίαν ἐκάστου ὄντος καὶ πάντων ὁμοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν, ὡς τὴν ἐπόμενον, διότι τὸ ὕδωρ οὐκ τὴν τὸ ἐπιστητὸν τῆς Φιλοσοφίας ἀντικείμενον, τὸ δυνάμενον αἰτιολογῆσαι ποιητικῶς τε καὶ τελικῶς τὴν ὑπάρξιν ἐκάστου

όντος και πάντων όμοιος. Ως δὲ ἀπέτυχεν ἡ φιλοσοφικὴ ἀπόπειρα τοῦ Θάλητος, οὗτως ἀπέτυχον και πάσαι αἱ ἀπόπειραι τῶν μετ' αὐτὸν φιλοσοφησάντων φυσικῶν, ὥν οἱ μὲν διὰ τοῦ πυρός, οἵδε διὰ τοῦ ἀέρος, οἱ δὲ διὰ τῆς γῆς, οἱ δὲ καὶ διὰ τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων, οἱ δὲ διὰ τῶν χρήσιμῶν μονάδων τῆς θλητικῆς ἀπεπειρῶντο τὴν λύσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλήματος. Αντιθέτως δὲ πρὸς τὴν μεθοδον τοῦ Θάλητος ὁ Σάμιος Πυθαγόρας ἐπεδίωξε τῆς μονάδος και τῶν ἀριθμῶν και οὐχὶ διὰ τῶν φυσικῶν στοιχείων, και οὕτως ἀπ' ἀρχῆς ἡ Φιλοσοφία διεσγίσθη εἰς δύο ἀντιτίκηλους και ἀντιθέτους αἱρέσεις ἡ σχολάς, ὧν οἱ μὲν ἐξτίτουν τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων και τὴν δι' αὐτῆς κατανόησιν τῶν πάντων ἐντὸς τοῦ αἰσθητοῦ και πειραματικῶς γινωσκομένου κόσμου, οἱ δὲ ἐξτίτουν αὐτὴν ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ἐν τῇ γώρᾳ τοῦ ἰδεατοῦ και νοητοῦ, διὰ τῆς σκέψεως και τοῦ συλλογισμοῦ ἐπὶ τῆς μονάδος και τῆς φύσεως τῶν ἀριθμῶν ἐφαρμοζομένων. Μιὸν ἐκεῖνοι μὲν ἐκλήθησαν φυσικοί, αἰσθητικοί, πειραματικοί οὕτωι δὲ μεταφυσικοί, ἴδεαλισται, ἴδενικοί, μαθηματικοί. Άλλ' οὔτε οἱ φυσικοί διὰ τῆς μονάδος και τῶν ἀριθμῶν ἡδυνήθησαν λύσαι τὸ προκείμενον μέγα τῆς Φιλοσοφίας πρόβλημα, και ἔνεκα τῆς ἀποτυχίας ταύτης και τῶν δύο ἀντιθέτων σχολῶν ἐγεννήθη ὁ σκεπτισμὸς τῶν σοφιστῶν και τὸ δόγμα αὐτῶν: τὸ δοκοῦν ἐκάστω ἀληθές, τοῦτο και ἀληθές, και τὸ δοκοῦν ψευδές, τοῦτο ψεῦδος, ἀλήθεια δὲ και ψεῦδος ἀντικειμενικῶς οὐχ ὑφίστανται, ἡ ὑφίσταμενα οὐκ ἐννοοῦνται, οὐδὲ ἀποδεικνύονται ἐπιστημονικῶς.

Ἐν τῇ σκεπτικῇ και νοερᾷ ταύτῃ καταστάσει τῆς Φιλοσοφίας ἀνεφάνη ἐν Ἀθηναῖς νέος φιλόσοφος, ὁ περιφρόγμος Σωκράτης, γεννηθεὶς τὸ 470 ἔτος π. Χ., ὃς γενθήσετο πρὸ παντὸς ἀλητοῦ τὴν ἀνάγκην τοῦ γνῶθι σαυτόν, τῆς γνώσεως τοῦ ἕστω ἀνθρώπου, και τοῦ φιλοσοφικοῦ

προβλήματος τὴν λύσιν ἐπεδίωξε διὰ τῆς ψυχολογικῆς γνώσεως, διὰ τῆς αὐτογνωσίας, προηγουμένης θυσιαῖς τῆς ἑτερογνωσίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν συστατικῶν αὐτοῦ στοιχείων καὶ μερῶν. Ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύγχρονα συνέγραψεν, ἀρκούμενος εἰς μόνην τὴν προφορικὴν συνήτησιν τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώπους ζητημάτων, θεῖον ἐπεδίωκε τὴν ἔαυτοῦ καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἡθικὴν θελτικήν. Ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ Πλάτων ἀπεπειράθη τῷ λύσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλήματος διὰ τῆς ὑποθέσεως τῶν ἀττίσιων ιδεῶν καὶ τῆς προϋπάρξεως τῆς ψυχῆς ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ιδεῶν τούτων, ὅτε αὐτὰς ἐθεώρει καὶ σαφῶς ἐγίνωσκε· ἀρέσκει δὲ γρόνου ἐξέπεσε τοῦ κόσμου ἐκείνου, ἐπελάθετο αὐτῶν, καὶ νῦν ἀναμιμνήσκεται αὐτῶν, θεωροῦσα τὰ ὄμοιώματα αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὃς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τινος ἀττίδιου ὕλης κατὰ τὰς ιδέας ἐκείνας. Διὰ τοιούτων ὑποθέσεων μυθωδῶν μᾶλλον ἢ ἐπιστημονικῶν ὁ ἔξογος οὗτος τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος ἀπεκρίθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐρώτησιν «τί τὸ σύμπαν;» λέγων· Τὸ σύμπαν ἐστὶ Θεὸς ἀττίδιος, ιδέαι ἀττίδιοι, καὶ ὕλη συναττίδιος αὐτῶν, καὶ ὁ ἐκ τούτων γενόμενος κόσμος. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἀποκρίσεως τὸ σύμπαν μένει αἰνιγμα, καθὼς καὶ πρότερον διότι καὶ ὁ Θεὸς ἀγνοεῖται τί ἐστι, καὶ αἱ ἀττίδιοι ιδέαι ἀγνοοῦνται, καὶ ἀμφισβητεῖται καὶ αὐτὴ αὐτῶν ἢ ὑπαρξίες, καὶ ἡ ἀττιδιότης τῆς ὕλης οὐδὲν ἔχει τὸ πιστόν, τὸ ἐπιστημονικόν, τὸ σαφές, καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ιδεῶν, ἐξ οὗ καταπίπτουσιν ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπιλανθάνονται, καὶ εἴτα ἀναμιμνήσκονται, οὐδεμίαν ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν, παραλαμβανομένη καὶ αὐτῇ ὡς μία τῶν συνθηκῶν τῆς λύσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλήματος. Μετὰ δὲ Πλάτωνα ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης, ἀντιφρονήσας τῷ ἔαυτοῦ διδασκάλῳ, καὶ τὰς ἀττίδιους ιδέας μηδαμῶς παραδεχόμενος, ἔδωκεν εἰς τὸ φιλοσοφικὸν πρόβλημα τὴν ἔξης λύσιν. Ηρεδέξατο τέσσαρα ἀρχικὰ αἴτια συστατικὰ

τοῦ σύμπαντος, τὴν ὑλην, τὸ εἶδος, τὸ κινοῦν ἀκίνητον,
ἢ τὴν αἰτίαν τὴν συνάπτουσαν τὴν ὑλην μετὰ τοῦ εἴδους,
ἢ ἡ συναρρείας ἀποτελεῖται τὸ ὅν, ἢ τίς οὐσία, καὶ τὸ
τελικὸν αἴτιον, πρὸς ὅποβλέπει πᾶσα κίνησις, καὶ γέ-
νεσις, καὶ κοσμοποιόν, παραγομένη ἐκ τῆς ἀεννάου κινή-
σεως. Κατὰ τὰς ὑποθέσεις ταύτας τῶν τεσσάρων ἀρχῶν
ἢ αἰτιών τὸ σύμπαν συνίσταται ἐξ ὑλῆς καὶ εἴδους, ἐξ
μίας αἰτίας κινητικῆς, μενούσης ἀκινήτου, καὶ ἐξ ἄλλας
τελικῆς, ἡς ἔνεκα γίνεται ἡ κίνησις. Η τελικὴ αὕτη αἰ-
τία ἔστιν ὁ Θεὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ τέλειος, ὁ αὐτάρ-
χος, ὁ ἀνενδείξ, ὁ ζῶν ἐν ἐαυτῷ, καὶ πρὸς τὰ ἐκπός ἐαυ-
τοῦ παντάπασιν ἀπαθής καὶ ἀδιάφορος ὅν, ὁ ἀγαπώμε-
νος ὑπὸ πάντων, αὐτὸς δὲ οὐδένα ἀγαπᾷ ἢ ἐαυτὸν μόνον.
Αὕτη ἡ κατ' Ἀριστοτέλη λύσις τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλή-
ματος κατ' οὐδὲν πλεονεκτεῖ τῆς Ηλατωνικῆς λύσεως, παρα-
δεγμένη τέσσαρα ἀρχικὰ αἴτια ἀντὶ τριῶν, καὶ πλάττουσα
Θεὸν συνδεόμενον μετὰ τοῦ κόσμου διὰ μόνου τοῦ παθη-
τικοῦ ἔρωτος, Θεόν, δις οὔτε δημιουργεῖ τὸν κόσμον, οὔτε
γομοθετεῖ αὐτόν, οὔτε διοικεῖ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ γνώμην,
ἀλλὰ μόνον ἔλκει ἀναισθήτως πρὸς ἐαυτόν. Άφοῦ δὲ τοι-
αύτην λύσιν ἀσαρῆ, ὑγεπιστήμονα καὶ ἡμαρτημένην ἔδω-
καν εἰς τὸ φιλοσοφικὸν πρόβλημα οἱ δύο οὗτοι ἔξογοι φι-
λοσοφικοὶ γόες, οἱ διάδοχοι καὶ μαθῆται αὐτῶν οὐκ ἡδύ-
ναντο φανῆναι κρείττους τῶν ἐαυτῶν διδασκάλων, καὶ ἡ
ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, παραχράζουσα καὶ καταπί-
πουσα, κατέληξεν εἰς τὸν μυστικισμὸν καὶ ἐκλεκτισμὸν
τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ σκοτίᾳ καὶ πλάνῃ εὑρισκομένης τῆς
φιλοσοφίας ἀνθρωπότητος, ἀνέτειλεν ἐκ τῆς Ιουδαϊας
ὅ "Ἡλιος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τὸ ἀληθινὸν
τοῦ κόσμου φῶς, ὁ ἔνσαρχος τοῦ Θεοῦ Λόγος, τὸ ἀληθὲς
τῆς φιλοσοφίας ἀντικείμενον, δι' οὗ κατανοούμενου λύεται
τὸ αἴνιγμα τοῦ σύμπαντος σαρῶς, ἀληθῶς τε καὶ ἐπιστη-
μονικῶς. Ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τῆς φιλοσοφίας

ἐστὶν ἄμα καὶ ἀντικείμενον τῆς θρησκείας καὶ τῆς πολιτείας, καὶ κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ φύσιν ἐνεργεῖ εἰς κατάλυσιν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς μετ' αὐτῆς συνδεομένης πολιτείας. Διὰ τοῦτο οἱ ἀγῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπόδιέπονται μᾶλλον εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ θρησκευτικοῦ καθεστώτος, καὶ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς κατὰ Χριστὸν θρησκείας, μεθ' ἣς συνδέεται καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν πολιτεία, καὶ εἴτε συνεχλάμψει μετ' αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν φιλοσοφία. 'Ἄλλος οὐ ἐν τῇ θεωρίᾳ πρῶτος φιλοσοφήσαντες μετὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ παρεῖδον τὸ ἀληθὲς τῆς φιλοσοφίας ἀντικείμενον, ὑπέλαθον τὴν φιλοσοφίαν ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν δογματικὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐφιλοσόφησαν κατὰ τὰ ἀρχαῖα φιλοσοφικὰ συστήματα, καὶ ἐνέπεσον εἰς τὰς αὐτὰς ἐκείνων πλάνας, μηδαμῶς δυνηθέντες διοῦνται λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν τινὰ λύσιν τῆς κατανοήσεως τοῦ σύμπαντος, διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐπιστητοῦ ἐκείνου ἀντικειμένου, διὸ οὐ τὰ πάντα καὶ ἐν ἔκαστον αἰτιολογοῦνται καὶ ἐξηγοῦνται καὶ ἀποδεικνύονται καὶ ἐννοοῦνται λογικῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς. Η δὲ καθ' ἡμᾶς Φιλοσοφία, μεθοδικῶς ζητήσασα καὶ εὑροῦσα καὶ ἀποδείξασα τὸ ἐπιστητὸν τῆς φιλοσοφίας ἀντικείμενον, λύει διὸ αὐτοῦ τὸ αἴνιγμα τοῦ σύμπαντος οὐχὶ ὑποθετικῶς καὶ φανταστικῶς καὶ ψευδῶς, καθὼς αὐτὸς ἔλυσαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, καὶ οἱ ὅμοιοις αὐτοῖς φιλοσοφήσαντες νεώτεροι, ἀλλὰ λογικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς καὶ ἀληθῶς, μηδεμίαν ἐώσας ἀσάφειαν ἢ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀποδεικνυομένων διὰ τῆς Ἀληθείας· διότι ὁ Λόγος, τὸ ἐπιστητὸν τῆς Φιλοσοφίας ἀντικείμενον, αἰτιολογεῖ καὶ ἐξηγεῖ τὸν Θεόν, καὶ ὄριζει τί ἔστι Θεὸς καὶ τί οὐκ ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι τοιοῦτος καὶ οὐχὶ ἀλλοῖος. Διὰ δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ λαμβάνει ἀμέσως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῆς Δημιουργίας ἢ τοῦ σύμπαντος κόσμου, καὶ ὁ-

ρίζει τί ἔστι κόσμος, διὸ τί ἔστι, καὶ τίνος ἔνεκα. Ὁ αὐτὸς Λόγος, γενόμενος ἄνθρωπος, ἀποκαλύπτει τί ἔστιν ἄνθρωπος, διὰ τί ἔστι, καὶ τίνος ἔνεκα. Τίνες δὲ σχέσεις συγδέουσι τὸν Θεόν, τὸν κόσμον, καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τίνα τὰ ἐκ τῶν σχέσεων τούτων καθίκοντα καὶ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τίνα πάντα καθίκοντα καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἄνθρωπου, καὶ τί ἔργα καθίκονται ὁ σύμπας κόσμος γάρ εἰ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ Θεοῦ καὶ γάρ εἰ τῆς ποιήσεως τῶν ἄνθρωπων κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν, πάντα ταῦτα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ μετ' αὐτῶν συνδεόμενα ἔλαβον καὶ λαμβάνουσι λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν λύσιν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Λόγου θεωρεῖται ὑγιῶς καὶ ἀληθῶς τὸ σύμπαν οὐ μόνον καθόλου, ἀλλὰ καὶ ἐν μέρει καὶ ἐν τοῖς καθ' ἔκαστα. Ὁ γάρ Λόγος τὰ πάντα πεπλήρωκε φωτός, οὐρανόν τε καὶ γῆν καὶ τὰ καταχθόνια, καὶ οἱ λογικοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες βλέπουσι τί ἔστι, καὶ διὰ τί ἔστι, καὶ τίνος ἔνεκα· τί γέγονε, τί γίνεται, καὶ τί γενήσεται, καὶ διὰ τίνας λόγους· ποίον τὸ παρελθόν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἄνθρωπου, ποίον τὸ παρόν, καὶ ποίον τὸ μέλλον τὸ ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον. Βλέπουσι πάντα ταῦτα, καὶ δοξάζουσι τὸν δεῖξαντα τηλεικούστον καὶ τοιοῦτον φῶς, φῶς λογικόν, ἐπιστημονικόν, διαλυτικὸν τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας, τῆς ἀλογίας, καὶ τῆς ἀνεπιστημοσύνης, δοξάζουσι τὸν Πατέρα τῶν αἰδίων Φώτων, ὃς ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ λατρεία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἐνταῦθα λαμβάνει πέρας ἡ Θεολογία τοῦ Λόγου, ἐξ οὓς μεταβαίνομεν ἥδη καὶ εἰς τὴν ἄνθρωπολογίαν αὐτοῦ, διὸ οὓς διαφωτίζονται καὶ ἐξηγοῦνται πάντα τὰ ἄνθρωπινα πράγματα.